TẠP CHÍ NGHIÊN CỨU
PHẬT HỌC
CƠ QUAN NGÔN LUẬN CỦA TRUNG ƯƠNG GIÁO HỘI PHẬT GIÁO VIỆT NAM
ISSN: 2734-9195

Hạnh lành

ISSN: 2734-9195 15:01 18/11/2026

Đánh giá hạnh lành của một người không chỉ hành trạng bên ngoài, tâm hạnh chính mình mới hiểu rõ giá trị thực của mình khi mình trung thực với hạnh lạnh từ ngoại thể đến nội tâm.

Trong các giới cấm của nhà Phật, “hạnh lành” là yếu tố tích góp mọi công đức của người con Phật, tại gia cũng như xuất gia.

Hạnh lành không chỉ đối với xã hội, ngoại cảnh, ngay cả tâm tính, cử chỉ, hành động tự thân cũng cần thúc liễm, cẩn trọng khi nói năng, hành xử, đó là nội tâm và ngoại cảnh.

Cổ nhân dạy: “trước khi nói phải uốn lưỡi 7 lần” tức là phải cân nhắc đúng sai tùy thời điểm và đối tượng, không thể phát ngôn theo kiểu bốc đồng!

Người tu không nên nói chơi, giả thử có nói nên tế nhị, không nên lố bịch như người không biết tu. Người phật tử quên mình là con Phật, nói năng bộc toạc thiếu ý tứ làm đối tượng đau buồn, như thế là tự thân đã tổn phước. “Ái ngữ” là thể hiện nhân cách của một người biết đạo. Sỉ nhục, chê trách một ai, phải xem lại chính mình. Xúc phạm nhân phẩm người khác tức chính mình thể hiện nhân cách của kẻ cao ngạo.

Trong “Lục độ ba la mật”: bố thí, trì giới, nhẫn nhục, tinh tấn, thiền định và trí tuệ. Bố thí đứng đầu. **Bố thí** gồm có ba phần: Tài thí - pháp thí và vô úy thí. Tài thí là giúp người bằng của cải hoặc khả năng của mình, không thấy có người được giúp và mình đã giúp; pháp thí là đem giáo lý và lẽ phải hướng dẫn cho người, vô úy thí là dùng ái ngữ khuyên nhủ, trấn an lúc người bị khủng hoảng, buồn đau, thất vọng…đó là tạo phúc cho mình.

Trì giới là công hạnh vun bồi đạo lực, khiêm nhẫn là đức khiêm cung trước mọi oan khiên, xúc phạm, hà hiếp, nhục mạ…từ người khác, không cần phải thanh minh.Trong 10 điều “tâm niệm” có một điều: “oan ức không cần biện bạch, vì biện bạch là nhân ngã chưa xả bỏ”. Theo luật tương ứng, người đánh mình, mình nhẫn nhục là có thêm công đức; mình đánh người, nhục mạ người là mất phần công đức. Nếu ai xúc phạm, trái ý mình, liền tìm cách trả thù,thưa kiện hơn thua chứng tỏ vì bản ngã quá lớn. Một tu sĩ bị người mẫu đi bên cạnh vu khống nhục mạ mà vị tu sĩ ấy vẫn xin lỗi mặc dù lỗi không do mình tạo ra, cho đến khi một clip khác quay được minh oan mà vị tu sĩ ấy vẫn không hề tự mãn.

Chúng ta ngày nay bị xúc phạm do lỗi của mình, thế mà vẫn cố chống đối nhục mạ, thưa kiện đối phương, có khác chi người thường trong xã hội?

Trong 100 pháp chúng học của Tỳ kheo là kim chỉ Nam, giữ gìn oai nghi tế hạnh giúp cho hành giả vừa thúc liễm thân tâm, vừa thể hiện nhân cách của một tu sĩ đúng mực. Người phật tử chỉ cần giữ oai nghi trong đi đứng nằm ngồi nghiêm chỉnh cũng đã thể hiện nhân cách của người biết tu học theo nhà Phật, 5 giới là yếu tố để sanh nhân sau khi xả bỏ nhục thân. Nếu giữ thập thiện thì con đường sanh Thiên được dọn sẵn.

Tất cả giới đức của tại gia hay xuất gia đều thể hiện hạnh lành của bậc đạo đức sống giữa sự xô bồ.Giúp tránh việc hơn thua tranh chấp, xung đột, nhục mạ làm khổ lẫn nhau.

Ngay cả tiểu tiện, phóng uế trên cỏ hay giòng nước, dưới tháp Phật, trước mặt mọi người cũng không nên, thì việc hoang phí thực phẩm, nước xài... cũng là điều làm cho ta tổn phước. Đạo đức nhà Phật dạy rất chi li từ lời nói đến hành động. Trong việc quan niệm tổn phước đôi khi ta không phân biệt rõ trước một sự kiện.Ví dụ, tham ăn, ăn quá nhu cầu, hưởng thụ quá đáng là không nên, nhưng cho dù mâm cao cổ đầy mà ăn vừa đủ, phương tiện dư thừa mà không hưởng thụ quá đấng thì không gọi là tổn phước. Không vì mình mà thiệt người, không lấn lướt hà hiếp sợ chi phải mất phước... Được vinh danh trước đám đông tỏ vẻ tự mãn hãnh diện làm tăng trưởng ngã chấp là tổn phước.

Bố thí hay thể hiện hạnh lành với mục đích tỏ ra nhân ngã, cầu danh cũng là điều không nên có.

Phê bình chỉ trích cho thỏa mãn tính tự cao tự đại của mình, hạ nhục người không phải việc làm vì thiện ý góp phần sửa sai cho người.

Trong tứ oai nghi không chỉ áp dụng cho tu sĩ, người con Phật đều nên thực hiện để tăng phúc báu, để thúc liễm thân tâm tiêu giảm ngã mạng thì việc tiến tu hướng nội ít bị chướng duyên.

Tóm lại hạnh lành là nhân cách sống của ngươ con Phật, vừa tô bồi phúc báu, vừa củng cố đạo lực tăng công đức trong cuộc sống. Xây nền tảng cho hậu lai.

Tôn giáo là xã hội gương mẫu thu nhỏ, là nền tảng tốt đẹp cho cuộc sống, tuy nhiên bất cứ tập thể nào cũng không tránh khỏi nội trùng làm hoen ố tập thể, không vì thế mà ta mất niềm tin; ngay từ thời Đức Phật vẫn có “lục quần tỳ kheo”, từ đó Phật chế ra giới luật. Nếu tất cả đều thánh thiện thì cần gì phải tu. Những thành phần đánh mất hạnh lành vì họ đang tập tu, dù là có chức săc nhưng tập khí ô nhiễm vẫn chưa giải trừ hết.

Hạnh lành là tiêu chuẩn tốt cho những ai tình nguyện khép mình vào hạnh đức của nhà Phật, tuy nhiên tùy căn cơ, tập khí và niềm tin trong một xã hội mà người thực hiện có sai biệt.

Đánh giá hạnh lành của một người không chỉ hành trạng bên ngoài, tâm hạnh chính mình mới hiểu rõ giá trị thực của mình khi mình trung thực với hạnh lạnh từ ngoại thể đến nội tâm.

Tác giả: **Minh Mẫn**